

Turistički sadržaji grada Zagreba

Bebek, Valentino

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:234567>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Valentino Bebek

TURISTIČKI SADRŽAJI GRADA ZAGREBA

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2017.

Valentino Bebek

TURISTIČKI SADRŽAJI GRADA ZAGREBA

ZAVRŠNI RAD

Veleučilište u Karlovcu

Poslovni odjel

Stručni studij ugostiteljstva

Kolegij: Poslovanje turističkih agencija

Mentor: Ivan Pukšar, mag. oec.

Broj indeksa autora: 0618611143

Karlovac, listopad 2017.

SAŽETAK

Osnovni cilj ovog završnog rada je obrađivanje tema turističkih resursa na zagrebačkom Gornjem gradu te se definira Zagreb kao turistička destinacija i pojedine zagrebačke turističke atrakcije. Najprije se govori općenito o gradu Zagrebu i čitatelja se upoznaje sa osnovnim obilježjima samog grada, zatim se definira što su to prirodni i antropogeni turistički resursi i kako se dijele, a potom je rečeno ponešto o pojedinim resursima u gradu te se čitatelja upoznaje sa najpoznatijim turističkim atrakcijama zagrebačkog Gornjeg grada. U nastavku se govori o ostalim oblicima turizma na Gornjem gradu, analiziraju se statistički pokazatelji te smjernice i mogućnosti njegova daljnjeg razvoja.

Zagreb se stoljećima razvijao kao bogato kulturno i snažno trgovačko i gospodarsko središte. Vršeći desetljećima ulogu vodećeg hrvatskog središta, u Zagrebu se turizam razvija dulje od stotinu godina. Zagreb kakav danas poznajemo izrastao je u srednjem vijeku iz dva naselja na susjednim brežuljcima, Gradeca i Kaptola, a danas je upravno, gospodarsko, kulturno, prometno i znanstveno središte Hrvatske.

Gornji grad i crkveni Kaptol, povijesna su jezgra koja čini središnje urbanizirano područje grada. Glavni trg, Trg Sv. Marka, sa zgradama Hrvatskog sabora, Vlade i Gradske skupštine, političko je središte Hrvatske. Neke od najznačajnijih turističkih atrakcija su Crkva Sv. Marka, Crkva Sv. Katarine, Kamenita vrata, Kula Lotrščak te mnoge druge koje ću kasnije navesti u samom radu.

Zagrebačke goste najviše oduševljavaju kulturno – povijesne znamenitosti, muzeji, galerije, parkovi, Gornji i Donji grad, Sljeme, Jarun, Mirogoj... Napominju da im se sviđa gostoljubivost grada i ljubaznost ljudi, bogata gastronomska ponuda te ponuda kafića. Zagreb je prepoznat kao lijep, slikovit, čist i uređen grad s povoljnim cijenama i dobrom vrijednošću za novac. Turistima je atraktivan i zbog dobrog noćnog života, zabave, bogatstva različitih događanja i bogatstva kulturnih atrakcija. Gosti pozitivno ocjenjuju i dobru povezanost s ostatkom Hrvatske te lakoću obilaska atrakcija. U svakom slučaju, turistička ponuda Zagreba je vrlo bogata i svake godine se dodatno nastoji oplemeniti novim sadržajima.

Ključne riječi: grad Zagreb, Gornji grad (Gradec), resursi grada Zagreba

SUMMARY

The main goal of this final work is processing the theme of tourism resources at Zagreb's Upper Town and Zagreb is defined as a tourist destination and some of Zagreb's tourist attractions. First of all, it is about the city of Zagreb and the readers are introduced to the basic features of the city, then it is defined what natural and anthropogenic tourism resources are and how they are shared, and then some about some resources in the city and the reader is introduced to the most famous tourist attractions Zagreb's Upper Town. Proceeding, it is spoken about other forms of tourism in the Upper Town, statistical indicators and guidelines are analyzed and the possibility of further development.

Zagreb has been developing for centuries as a rich cultural and strong trading and economic center. Turning to the decade of the role of the leading Croatian center, tourism in Zagreb has been developing for more than a hundred years. Zagreb, as we know it today, grew up in the Middle Ages of two settlements on the neighboring hills, Gradec and Kaptol, but today Zagreb is the administrative, economic, cultural, transport and scientific center of Croatia.

The Upper Town and the church Kaptol are the historical core of the city's urban center. Main Square, Saint Mark's Square, with the buildings of the Croatian Parliament, the Government and the City Assembly are the political center of Croatia. Some of the most important tourist attractions are Church of St. Marka, Church of St. Catherine, Stone Gate, Tower Lotrščak and many others that I will later quote in my work.

Zagreb's guests are the most impressed by the cultural and historical sights, museums, galleries, parks, Upper and Lower Town, Sljeme, Jarun, Mirogoj ... They like the hospitality of the town and the kindness of the people, rich gastronomic offer and coffee bars. Zagreb is recognized as a beautiful, picturesque, clean and well – decorated city with affordable prices and good value for money. It is also attractive to tourists because of the good nightlife, entertainment, the richness of various events and the wealth of cultural attractions. Guests appreciate the good connection with the rest of Croatia and the easiness of sightseeing. In any case, the tourist offer of Zagreb is very rich and every year we try to refine the new facilities.

Keywords: Zagreb, the Upper Town (Gradec), resources of the city of Zagreb

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	1
1.3. Struktura rada	1
2. OPĆENITO O GRADU ZAGREBU	3
2.1. Geografski položaj	3
2.1.1. Prometna povezanost	3
2.2. Demografska obilježja	5
2.3. Povijest i razvoj grada Zagreba	6
3. DEFINIRANJE TURISTIČKE DESTINACIJE GRADA ZAGREBA	7
3.1. Osnovna obilježja	7
3.2. Turistički resursi grada Zagreba	8
3.2.1. Prirodni turistički resursi	9
3.2.1.1. Sljeme i Medvedgrad	10
3.2.1.2. Zoološki park Maksimir	10
3.2.1.3. Jarunsko jezero i Bundek	10
3.2.2. Antropogeni turistički resursi	11
3.2.2.1. Trg bana Josipa Jelačića	11
3.2.2.2. Muzej Mimara	12
3.2.2.3. Katedrala Marijina Uznesenja	13
3.2.2.4. Hrvatsko narodno kazalište	14
4. ANALIZA TURISTIČKIH RESURSA GORNJEG GRADA	15
4.1. Crkva svetog Marka	16
4.2. Crkva svete Katarine	17
4.3. Grkokatolička konkatedrala sv. ćirila i Metoda	17
4.4. Barokne kuće i palače	18

4.5. Kula Lotrščak	19
4.6. Kamenita vrata	20
4.7. Popov toranj	20
4.8. Uspinjača	21
4.9. Strossmayerovo šetalište i tunel Grič	22
4.10. Advent na Gornjem gradu	23
4.11. Hrvatski povijesni muzej	24
4.12. Muzej prekinutih veza	25
4.13. Hrvatski muzej naivne umjetnosti	26
4.14. Muzej grada Zagreba	26
4.15. Državni arhiv u Zagrebu	27
4.16. Javni spomenici na Gornjem gradu	28
5. DOGAĐAJI I MANIFESTACIJE NA GORNJEM GRADU	29
6. ANALIZA STATISTIČKIH POKAZATELJA I SWOT – ANALIZA	31
6.1. Segmentacija turista	31
6.2. Struktura ponude smještajnih i ugostiteljskih kapaciteta	32
6.3. Stavovi i potrošnja posjetitelja	33
6.4. SWOT analiza	33
7. SMJERNICE I MOGUĆNOSTI DALJNJEG RAZVOJA	35
8. ZAKLJUČAK	36
POPIS LITERATURE	38
POPIS TABLICA	40
POPIS ILUSTRACIJA	41

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet završnog rada je prikazivanje i upoznavanje turističkih resursa zagrebačkog Gornjeg grada te ostalih dijelova Zagreba, uglavnom strožeg centra gdje se boravi i teško je zamisliti da bi se turisti uputili prema nekom drugom dijelu grada. U radu se prikazuju najpoznatiji zagrebački prirodni i antropogeni resursi, a posebno se opisuju resursi na Gornjem gradu te se definiraju i neka osnovna obilježja grada.

Cilj rada je definiranje turističke destinacije grada Zagreba, navesti i opisati sve turističke resurse na Gornjem gradu, analizirati statističke pokazatelje te smjernice i mogućnosti njegova daljnjeg razvoja.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Pri pisanju završnog rada najviše su korišteni podaci sa različitih internetskih stranica, a najosnovnije definicije preuzete su sa stručne literature za Stručni studij ugostiteljstva. Svi korišteni izvori prilikom izrade ovog rada navedeni su u Popisu literature.

Pri obradi podataka korištena je metoda analize, zatim metoda sinteze, metoda kompilacije, deskriptivna te komparativna metoda.

1.3. Struktura rada

Rad je sastavljen od 8 poglavlja od kojih su neki dalje razrađeni u podpoglavljima. Nakon prvog poglavlja gdje je razrađen uvod u kojem su definirani predmet i cilj rada, izvori podataka i metode prikupljanja te struktura rada. Potom obrazloženje drugog poglavlja gdje autor navodi osnovna obilježja grada Zagreb. U drugom se dijelu opisuje geografski položaj, prometna povezanost, demografska obilježja, povijest i razvoj grada. U trećem poglavlju se definira turistička destinacija grada Zagreba te njegovi prirodni i antropogeni turistički resursi. U četvrtom se poglavlju nabrajaju i opisuju turistički resursi Gornjeg grada, dok je u petom poglavlju prikazano bogatstvo turističkog sadržaja Gornjeg grada kao što su Gričke večeri i noćne ture. U šestom se poglavlju analiziraju statistički pokazatelji kroz segmentaciju turista i strukturu ponude smještajnih i ugostiteljskih kapaciteta te se govori o stavovima i potrošnji posjetitelja

sukladno SWOT analizi. Na kraju rada se navode smjernice i mogućnosti daljnjeg razvoja te je iznesen zaključak. Rad završava sa popisom korištene literature, slika i tablica.

2. OPĆENITO O GRADU ZAGREBU

Ljudi i njihova nastojanja unosili su u grad Zagreb prepoznatljive oblike njegovog života i postojanja, obavezujući se na njegovom održanju, kako u prošlim vremenima, tako i danas. Odužujući se prošlosti, ovaj grad stremi budućnosti, zamišljajući viziju svog razvoja za dobrobit svih građana. A vizija budućnosti, kao i života, pripada mladima. Nova epoha Zagreba počinje uspostavljanjem višestranačke demokracije u Hrvatskoj 1990. godine.¹

2.1. Geografski položaj

Grad Zagreb je smješten na krajnjem jugu Srednje Europe, na prijelazu prema europskom Sredozemlju i udaljen je 170 km od Jadranskog mora. Zauzima krajnji jugozapadni dio Panonske nizine, između alpske, dinarske, jadranske i panonske regije. Nalazi se na sjeveru Republike Hrvatske na obroncima gore Medvednice (čija je visina 1.033 metara) i na nizini uz rijeku Savu. Veći dio grada nalazi se na 112 metara nadmorske visine, a ukupna površina grada iznosi 641 km². Prema geografskim koordinatama Zagreb se nalazi na 45 ° 15'N i 15 ° 30'E. Grad je teritorijalno podijeljen na 17 gradskih četvrti: Donji grad, Gornji grad – Medveščak, Trnje, Maksimir, Peščenica – Žitnjak, Novi Zagreb (istok i zapad), Trešnjevka (sjever i jug), Črnomerec, Gornja i Donja Dubrava, Stenjevec, Podsused – Vrapče, Podsljeme (Šestine, Gračani, Markuševac), Sesvete i Brezovicu. U širem smislu područje Grada Zagreba, osim naselja Zagreb, obuhvaća i drugih 70 naselja.²

2.1.1. Prometna povezanost

U prometu, Zagreb je jedno od najvažnijih prometnih raskrižja Europe jer se u njemu križaju europski prometni pravci od zapada prema jugoistoku Europe i Bliskom Istoku te od istočnih dijelova srednje Europe i Baltika prema Sredozemlju. Glavni međunarodni cestovni pravci su: Trst - Ljubljana – Zagreb, Graz – Maribor – Zagreb, Klagenfurt – Ljubljana - Zagreb te Budimpešta – Varaždin – Zagreb. Sve glavne

¹ Kuzmić, Z.: **Priča o gradu Zagrebu**, August Šenoa, Zagreb, 1990., str. 159.

² Geografski položaj grada Zagreba: <http://web.zpr.fer.hr/ergonomija/2004/hendija/geografski.htm>, pristupano stranici 16.07.2017.

autoceste prolaze kroz Zagreb i granaju se prema raznim dijelovima Hrvatske. Možda najvažnija od njih je autocesta A1 Zagreb – Split – Dubrovnik, koja je u potpunosti završena do Ploča. Zagreb je također veliko željezničko čvorište. Dvije od tri najvažnija europska koridora u Hrvatskoj prolaze kroz Zagreb. To su Paneuropski Željeznički koridor V (krak b) koji ide od Botova do Rijeke i Paneuropski Željeznički Koridor X koja je najvažniji željeznički pravac u Republici Hrvatskoj. Gradsko - prigradskim željezničkim prijevozom koristi se radnim danom u prosjeku oko 70.000 putnika.

Zračna luka „Franjo Tuđman” najveća je i najprometnija zračna luka u zemlji. Nalazi se na teritoriju grada Velike Gorice. Današnja putnička zgrada i platforma dovršene su 1959., a u jesen iste godine zračna je luka otvorena za civilni zračni promet. Godine 2008. raspisan je međunarodni arhitektonski natječaj za novi terminal zračne luke čija je izgradnja počela 2013. godine.. Aerodrom se može pohvaliti rastom broja putnika u odnosu na 2015., i to od sedam posto u 2016. sa više od 2,7 milijuna.. Zračna luka Split prvi put u svojoj povijesti premašila je brojku od dva milijuna putnika (2.289.287 putnika) u jednoj godini, a dubrovački aerodrom došao je blizu brojke od dva milijuna putnika (1.794.376 putnika).³

Javni gradski prijevoz u Zagrebu čini mreža tramvajskih i autobusnih linija, gradsko - prigradski vlakovi te taksi vozila. Glavninu javnog prijevoza u Zagrebu obavlja Zagrebački električni tramvaj (ZET), koji je operator tramvajskog i autobusnog prometa, a brine se i o uspinjači i žičari, koja je trenutno izvan funkcije (očekuje se izgradnja nove). Sudjeluje i u turističkoj ponudi grada. Turistički autobusi za razgledavanje grada i vlakići za najmlađe putnike samo su dio gradske ponude, a uspomenu na Zagreb i ZET možete potražiti u suvenirnicama.

Žičara „Sljeme" puštena je u promet 27. srpnja 1963. godine, a za promet je zatvorena sredinom 2007. godine nakon kvara na elektromotoru za koji je procijenjeno da je neisplativ za saniranje. Žičara je bila u funkciji prijevoza izletnika na vrh Medvednice. Dana 14. svibnja 2013. godine je po uzoru na velike europske metropole, pušten u rad sustav javnih bicikala. Zagrepčanima je na raspolaganju više od 100 bicikala, na ukupno trinaest lokacija u gradu.⁴

³ SEEBiz: <http://www.seebiz.eu/hrvatske-zracne-luke-rekordno-u-2016/ar-149310/>, pristupano 09.10.2017.

⁴ ZET - Javni prijevoz u Zagrebu: <http://www.zet.hr/>, pristupano stranici 16.07.2017.

2.2. Demografska obilježja

Zagreb sa Zagrebačkom županijom čini područje u kojemu živi milijun stanovnika. Prema zadnjem popisu stanovništva iz 2011. godine, u Hrvatskoj živi 4.284.889 stanovnika, od čega je 2.066.335 muškaraca i 2.218.554 žene.

Zagreb broji 790.017 stanovnika, što je više nego što Split, Varaždin, Sisak, Rijeka i Osijek imaju zajedno. Zagrebačka županija pak još broji 317.606 stanovnika. Prema popisu iz 2011. najnaseljenija gradska četvrt je Sesvete sa 70.009 stanovnika, a slijedi Trešnjevka Jug sa 66.674.

Tablica 1.: Spolna struktura stanovništva u gradu Zagrebu

muškarci	369 339
žene	420 678

Izvor: www.zagreb.hr, 16.07.2017.

Tablica 2.: Dobna struktura stanovništva u gradu Zagrebu

do 15 godina	116 059
od 15 do 64	537 188
65 i više godina	136 770

Izvor: www.zagreb.hr, 16.07.2017.

Ukupno gledajući, žena u Zagrebu živi 420.678, a muškaraca 369.339. Prosječna starost jednog Zagrepčanina je 41,6 godina; „najstariji“ kvart je, očekivano Donji grad, čiji je prosječan stanovnik star 47,2 godine, a „najmlađi“ žive u Sesvetama, prosječno 37,8 godina starosti.

2.3. Povijest i razvoj grada Zagreba

Današnji Zagreb i njegova jezgra nastali su u srednjem vijeku na dvama brežuljcima: svjetovnom Gradecu, današnji Gornji grad i crkvenom Kaptolu. Prvi pisani spomen Zagreba potječe iz 1094. godine kada mađarski kralj Ladislav na svom putu prema Jadranu osniva zagrebačku biskupiju na Kaptolu. Zagrebačka katedrala u neogotičkom stilu i danas dominira vizurom grada, a renesansne zidine oko nje jedne su od rijetkih sačuvanih u ovom dijelu Europe.

U burnim vremenima pohoda mongolskih plemena prema srednjoj Europi dogodio se najvažniji povijesni događaj za Gradec, drugi dio zagrebačkog nukleusa. Sredinom 13. stoljeća Tatari su opustošili Mađarsku, a njihov kralj Bela IV. bježi u Zagreb gdje mu građani daju siguran zaklon. Kralj Bela IV., iz zahvalnosti, je 1242. godine dodijelio novom naselju i njegovim žiteljima povelju - Zlatnu bulu s priznatim znatnim samoupravnim povlasticama u unutrašnjem uređenju, sudstvu i gospodarskom životu. Gradec postaje slobodan kraljevski grad izuzet od banske i županske vlasti i izravno podvrgnut kralju, a građani su preuzeli obvezu da će gradečko naselje utvrditi zidinama.

Jedina sačuvana vrata u srednjovjekovni Gradec jesu Kamenita vrata koja su u potpunosti izgorjela u prvoj polovici 18. stoljeća, no iz požara je čudom spašena slika Svete Marije koja je i danas na oltaru. Majka Božja od Kamenitih vrata zaštitnica je grada Zagreba i svetkuje se 31. svibnja svečanom procesijom. Toga se dana slavi i Dan grada Zagreba. Dva, u srednjem vijeku često suprotstavljena brežuljka, dijelio je i spajao potok Medveščak na kojem su se gradili mlinovi. Tadašnja potočna nizina danas je živopisna Tkalčićeva ulica ispod čijeg popločenja i dalje teče potok prema rijeci Savi. Današnji Trg bana Josipa Jelačića srce je grada i glavno mjesto sastajanja građana. Fontana je vezana uz legendu o nastanku imena grada. Naime, nekog davnog sunčanog dana, hrabri ban je nakon povratka iz bitke, umoran i žedan rekao djevojci Mandi da mu zagradi vode s izvora. Tako je izvor dobio ime Manduševac, a grad ime Zagreb. Manduševac prate i ostale legende. U vrijeme dok je voda iz zdenca bila pitka, govorilo se da će se onaj, tko se u Manduševcu napije vode, uvijek vraćati u Zagreb ili pak iz njega nikada neće otići.⁵

⁵ Turistička zajednica grada Zagreba, <http://www.infozagreb.hr/>, pristupano stranici 16.07.2017.

3. DEFINIRANJE TURISTIČKE DESTINACIJE GRADA ZAGREBA

Zagreb snažno pridonosi razvoju turizma Republike Hrvatske jer se na međunarodnom i domaćem turističkom tržištu pozicionira kao prepoznatljiva receptivna turistička destinacija privlačeći brojne domaće i strane posjetitelje, ali istovremeno predstavlja snažno emitivno žarište turističke potražnje, generirajući velik broj turista koji sudjeluju u domaćem turizmu.

3.1. Osnovna obilježja

Zagreb se stoljećima razvijao kao bogato kulturno i snažno trgovačko i gospodarsko središte. Vršeći desetljećima ulogu vodećeg hrvatskog središta, u Zagrebu se turizam razvija dulje od stotinu godina. Duga tradicija u turizmu, cjelogodišnja i veoma raznolika ponuda brojnih sadržaja i događanja, karakterističnih za metropolu, čine bogatstvo turističke ponude Zagreba, koja se oslanja na kvalitetnu smještajnu i raznovrsnu ugostiteljsku ponudu. U receptivnom turizmu Republike Hrvatske Zagreb se svrstava među vodeće turističke destinacije Hrvatske.

Slika 1.: Trg bana Josipa Jelačića

Izvor: www.index.hr, 22.07.2017.

Od 10 turističkih gradova u kojima je 2016. godine registriran turistički promet prema službenoj statistici Državnog zavoda za statistiku Zagreb je zauzeo 1. mjesto prema broju ostvarenih turističkih dolazaka i 5. prema ukupnom broju noćenja ostvarenim u tim gradovima te godine. Emitivni karakter Zagreba temelji se na činjenici da se odavde generira većina domaće turističke potražnje zbog njegove dobre gospodarske razvijenosti i zbog činjenice da ovdje obitava svaki šesti stanovnik Hrvatske.

Tablica 3.: Deset hrvatskih gradova i općina s najvećim turističkim prometom u 2015. i 2016. godini

GRAD/ OPĆINA	Dolasci turista u 2015. godini (u tisućama)	Dolasci turista u 2016. godini (u tisućama)	Noćenja turista u 2015. godini (u tisućama)	Noćenja turista u 2016. godini (u tisućama)
Zagreb	1.077,8	1.152,6	1.804,3	2.016,1
Dubrovnik	889,7	987,6	2.984,4	3.371,1
Split	487,5	583,0	1.339,6	1.717,4
Rovinj	509,7	561,0	3.141,9	3.329,7
Poreč	445,7	511,9	2.602,2	2.925,5
Zadar	391,1	421,1	1.433,7	1.550,5
Opatija	411,7	413,8	1.219,5	1.252,7
Umag	376,5	408,2	1.774,3	1.960,8
Medulin	323,3	365,5	2.138,7	2.410,4
Pula	282,7	330,9	1.441,9	1.606,6

Izvor: www.mint.hr, 22.07.2017.

3.2. Turistički resursi grada Zagreba

Zagreb svoju najveću vrijednost mjeri trenutkom koji poklanja, ljepotom i osobnošću koje dijeli s ljudima. Uvršten je u popis europskih umjetničkih gradova. Dva zagrebačka trga, Starčevićev i Tomislavov trg, samo su druga imena za park bogat raznolikim cvijećem, klupama za odmor, spomenicima, vodoskokom i drugim. Botanički vrt je još jedna karika u nizu parkova u samom središtu grada s posebnim ambijentom i ugođajem. Neobarokna zgrada HNK, središte i simbol Trga maršala Tita, i ispred nje Zdenac života kipara Ivana Meštrovića prepoznatljiva su zagrebačka razglednica. Kad Ilica, najdulja i uvijek užurbana zagrebačka ulica, svoje poslovno lice zamijeni poslijepodnevnim opuštenijim, tada se ime Cvjetnog trga izgovara na osobit način. Šarenilo suncobrana, bogatstvo robe izložene na tezgama i prodavači u živopisnoj odjeći svoga kraja osobitost su ugođaja „trbuha grada”, najveće zagrebačke tržnice Dolac smještene iznad središnjega gradskog trga.⁶ Grad Zagreb posjeduje

⁶ Promotivni tiskani materijal Turističke zajednica grada Zagreba: **Boje grada**, TZZ, Zagreb, str. 51.

mnoštvo prirodnih i antropogenih turističkih resursa kao što su trgovi, spomenici, muzeji, kazališta i ostale kulturne znamenitosti, mnogi parkovi diljem cijelog grada, a posebno oni smješteni u samom centru. Jedna od najpoznatijih zagrebačkih jezera su Jarunsko jezero i Bundek gdje se održavaju razne vrste manifestacija, ali i gdje se može doći na opuštanje uz šetnju ili ispijanje kave s najbližima i prijateljima te radi bavljenja fizičkim aktivnostima. Još neke od prirodnih atrakcija su zoološki park Maksimir i planina Medvednica koja raspolaže bogatom florom i faunom, poučnim, planinarskim i biciklističkim stazama, te nudi niz ugostiteljskih usluga, prije svega u planinarskim domovima (usluge hrane i pića), ali i mogućnost posjete špilji Veternica i rudniku Zrinski.

3.2.1. Prirodni turistički resursi

Prema zadovoljavanju čovjekovih turističkih potreba, prirodni resursi u pravilu imaju rekreativna svojstva, odnosno utječu na fiziološke funkcije čovjeka (osvježenje, oporavak, odmor). Prema osnovnim obilježjima dijele se na: geomorfološke, klimatske, hidrogeografske, biogeografske i pejzažne.⁷

Tablica 4.: Klasifikacija prirodnih turističkih resursa

Geomorfološki	Planine, planinski lanci, vulkani, klisure, kanjoni, pećine, špilje, polja u kršu, krški oblici (vrtače, škrape..)
Klimatski	Ekvatorijalna klima, tropska klima, umjereno topla klima, umjereno svježja klima, planinski tip klima, hladna klima, polarna klima
Hidrogeografski	Oceani, mora, jezera, rijeke, podzemne vode, termalne vode, geiziri
Biogeografski	Flora i fauna
Pejzažni	Planinski pejsaži, nizinski ili pejsaži relativno niskog reljefa, primorski pejsaži

Izvor: Bilen, M., Turizam i prostor, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2006.

⁷ Bilen, M.: **Turizam i prostor**, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2006., str. 40.

3.2.1.1. Sljeme i Medvedgrad

Sljeme je vrh Medvednice, planine iznad Zagreba. Nalazi se na 1033 metara nadmorske visine. Do Sljemena vodi asfaltirana cesta, mnogobrojne pješačke staze, a od 1963. do 2007. u pogonu je bila i sljemenska žičara. Na Sljemeni se obavlja ugostiteljsko – turistička djelatnost i upravlja hotelskim objektima (hotel Tomislavov dom i turistički apartmani Snježna kraljica), dok Ustanova za upravljanje sportskim objektima upravlja sa skijaškim stazama i žičarama. Sljeme predstavlja idealno odredište za aktivan odmor, poslovne susrete ili opuštanje, a svojom ljepotom oduševljava posjetitelje u svako godišnje doba.⁸

Medvedgrad je stara utvrda sagrađena u 13. stoljeću nakon provale Tatara na jugozapadnom obronku Medvednice na visini od 593 m. Utvrdu Medvedgrad je dao sagraditi oko 1250. godine zagrebački biskup Filip na padinama Medvednice. Svrha joj je bila obrana Kaptola i biskupskih posjeda.⁹

3.2.1.2. Zoološki park Maksimir

Zoološki vrt grada Zagreba nalazi se u preko 200 godina starom parku Maksimiru, gotovo u središtu grada. Zbog toga je omiljeno mjesto za opuštanje i razonodu. U njemu posjetitelji mogu vidjeti brojne vrste životinja – sisavaca, ptica, gmazova, vodozemaca, riba i beskralješnjaka, sa gotovo svih kontinenata. Također, zoološki vrt sudjeluje u mnogim programima zaštite ugroženih vrsta, nudi posjetiteljima različite obrazovne programe, organizira događanja i pruža svima brojne informacije o životinjama i samoj prirodi.¹⁰

3.2.1.3. Jarunsko jezero i Bundek

U neposrednoj blizini zelenilom bogatih novih gradskih četvrti, u zapadnom dijelu grada nastali su rekreativno – sportski centri Jarun i Mladost te na drugoj strani još mlađi park Bundek. Nastavlja se time i dobiva nove mogućnosti tradicija Zagreba kao grada sporta, onog vrhunskog, ali i rekreativnog. Vikendom ili svakodnevno, poslije posla ili škole, Jarun i Bundek su pravo mjesto za odmor i rekreaciju. Jarun je

⁸ Sljeme - Medvednica: <http://www.sljeme.hr/>, pristupano stranici: 29.07.2017.

⁹ Medvednica.info: <http://www.medvednica.info/>, pristupano stranici: 29.07.2017.

¹⁰ Zoološki vrt grada Zagreba: <https://zoo.hr/>, pristupano stranici: 29.07.2017.

Izgrađen 1987. godine, kada je Zagreb bio domaćin međunarodnom sportskom natjecanju mladih, Univerzijadi. Pješačke staze, jezera s veslačkim stazama, mnogi restorani i kavane dio su prepoznatljivoga ugođaja jarunskog centra. S mnogo zelenila i s bistrim jezerom te plažama koje ljeti pružaju okrjepu od gradskih vrućina, on ima i biciklističke staze, staze za trčanje, mini golf, a tu je i jedna od najboljih veslačkih staza u Europi. I nije stoga čudno što se ondje svakoga dana, a posebice vikendom, susreću poznanici i suradnici, svi s istom željom – odmoriti se i rekreirati kako bi bili što pripravniji za izazove novoga tjedna. I tu će, kao i u još mlađem zagrebačkom parku Bundeku, mnogi od njih uroniti u neki drugi svijet, na rolama, biciklu ili pješice, da bi se već sutra, u poslovnoj odjeći i s potpuno drugim brigama, odmorni i poletniji ponovo posvetili svakodnevnim zadaćama.¹¹

3.2.2. Antropogeni turistički resursi

Sve pojave, objekte, procese i događanja, koja kod čovjeka stvaraju potrebu za kretanjem da bi zadovoljio svoje kulturne potrebe, nazivamo antropogenim resursima. To su oni sadržaji za koje su vezani atributi estetskog i znamenitog, a stvorili su ih narodi ili etničke skupine u davnoj ili bliskoj prošlosti. Možemo ih podijeliti na kulturno povijesne, etnosocijalne, umjetničke i manifestacijske te ambijentalne resurse. U pravilu, za takve resurse vezani su kraći boravci, a stupanj atraktivnosti pojedinih antropogenih resursa određuje intenzitet i strukturu posjetitelja. Za antropogene resurse uglavnom su vezani posjetitelji više obrazovne i kulturne razine, a to znači i osobe boljih materijalnih mogućnosti i veće potrošnje u turizmu.¹²

3.2.2.1. Trg bana Josipa Jelačića

Trg je nastao u podnožju dvaju naselja, Kaptola i Gradeca, uz izvor Manduševac. Gradske vlasti su 1641. godine odredile da će se tu održavati sajmovi. Današnje zgrade su nastajale od početka 19. stoljeća. Na njihovim fasadama su vidljivi različiti graditeljski stilovi od neostilova 19. stoljeća, bidermajera i secesije do moderne i postmoderne. Trg je više puta mijenjao ime. U početku se na njemu trgovalo pa je nazvan Harmica prema mađarskoj riječi za trideseticu, carinu koja se ubirala na robu.

¹¹ Ibidem, TZZ, pristupano 29.07.2017.

¹² Bilen, M., op. cit., str. 40.

1848. godine, još za života bana Jelačića, trg se naziva po njemu. Nakon Drugoga svjetskog rata trg se zove Trg Republike. Staro ime vraćeno mu je 1990. godine. Osim što se na Trgu bana Josipa Jelačića održavaju središnja društvena događanja, stanovnici se svakodnevno sastaju na za to najpoznatijim mjestima u gradu – „pod satom” i „pod repom“. Spomenik banu Josipu Jelačiću rad je austrijskog kipara Antona Fernkorna. Postavljen je 1866. godine te uklonjen 1947. godine. Nakon peticije građana spomenik se vraća 1990. godine na banov rođendan 16. listopada. Od tada je spomenik orijentiran prema jugu, a ne više prema sjeveru i Mađarskoj kao u originalnom postavu iz 19. stoljeća. Ispod fontane Manduševac nalazi se izvor koji je opskrbljivao Zagreb do kraja 19. stoljeća. Sudski spisi o progonima vještica spominju izvor kao njihovo glavno sastajalište. Uz izvor se veže i legenda o nastanku imena grada.¹³

3.2.2.2. Muzej Mimara

Puno ime muzeja je Javna ustanova "Zbirka umjetnina Ante i Wiltrude Topić Mimara". Statut muzeja dopušta uporabu kraćeg oblika imena – Muzej Mimara. Osnivač muzeja je Republika Hrvatska. Muzej je u nadležnosti Ministarstva kulture Republike Hrvatske koje financira njegovu djelatnost. Godišnje programe sufinancira Grad Zagreb. Muzej je osnovan 1980. godine, a za javnost je otvoren 17. srpnja 1987. godine.¹⁴ Stalni postav muzeja oblikovan je kao kronološko nizanje povijesno – stilskih razdoblja. Od razdoblja starog Egipta i Grčke do slika i crteža velikih majstora kao što su Rafael, Velasquez, Rubens, Rembrant i Goya. Zbirka stakla izuzetna je cjelina umjetničkih vrijednosti staklarskog obrta.¹⁵ Fundus čini 3750 umjetnina razno­likih tehnika i materijala, te različitih kultura i civilizacija. Tu je oko 450 slika i crteža te 200 skulptura od antičkog doba do 20. st. te arheoloških rijetkosti starog Egipta i Grčke.

¹³ Ibidem, TZZ, pristupano 29.07.2017.

¹⁴ Muzej Mimara: <http://www.mimara.hr/>, pristupano stranici: 31.07.2017.

¹⁵ Promotivni tiskani materijal Turističke zajednica grada Zagreba: **Korak po korak**, TZZ, Zagreb, str. 53.

3.2.2.3. Katedrala Marijina Uznesenja

Katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije jedan je od simbola grada Zagreba. Ona je izniman primjer promjene kroz graditeljske stilove jer su na tom kompleksu zastupljeni gotovo svi stilovi. Zagrebačka biskupija je osnovana 1094. godine. Ubrzo nakon toga započela je izgradnja katedrale. Troapsidalno svetište s poligonalnim apsidama građeno je u ranogotičkom stilu koncem 13. stoljeća. Tri broda koji već teže kasnogotičkom izjednačivanju visine prostora građena su u 14. i 15. stoljeću.

U vrijeme gradnje zvonika, turska vojska je zaprijetila gradu pa je gradnja preusmjerena na zaštitne bedeme. Nakon prestanka opasnosti od napadača u 17. stoljeću gradi se jedan zvonik. Tada je barok obuhvatio cijelu gradnju, što je danas vidljivo na raskošnim oltarima. Tijekom 18. stoljeća južno i istočno krilo tvrđave pregrađeno je u monumentalnu klasicističku biskupsku palaču.

Slika 2.: Zagrebačka katedrala

Izvor: www.tour-guide-zagreb.com, 31.10.2017.

Veliki potres 1880. godine nanio je velike štete katedrali i cijelom gradu. Tada započinje obnova katedrale u neogotičkom stilu u skladu s europskim trendovima. Prema nacrtima austrijskog graditelja Friedricha von Schmidta izgradnju je vodio Herman Bollé. Katedrala dobiva svoj današnji oblik s dva vitka tornja vidljiva iz cijeloga grada. Visina tornjeva je oko 105 metara, iako mišljenja građana o visini nisu usklađena.¹⁶

¹⁶ Ibidem, Brošura Turističke zajednica grada Zagreba: **Korak po korak**, 8. str.

3.2.2.4. Hrvatsko narodno kazalište

Osnovano 1860. godine, Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu značilo je ostvarenje desetljećnih težnji iliraca, a osobito jednoga od njih Dimitrija Demetera, da hrvatski narod dobije vlastito kazalište na vlastitome jeziku. Posljednje razdoblje djelovanja Hrvatskoga narodnog kazališta počinje u obnovljenoj zgradi krajem 1969. nizom velikih i vrlo zahtjevnih predstava u kojima često sudjeluju strani gosti uz domaće etablirane umjetnike. Posljednjih četrdesetak godina mnogi su iznimno značajni domaći umjetnici obilježili kontinuitet nacionalne kazališne scene, a velik dio njih s velikim je uspjehom gostovao ili djelovao u velikim kazalištima diljem svijeta.

Slika 3.: Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu

Izvor: www.hotel-central.hr, 31.07.2017.

Za sve vrijeme postojanja, hrvatski nacionalni teatar posebnu pozornost poklanja domaćim dramskim, opernim i baletnim djelima i suvremenim strujanjima svjetskoga teatra. Uz stalno njegovanje tradicionalnoga klasičnog repertoara, posebna se pozornost kontinuirano posvećuje očuvanju domaće kazališne baštine. Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu u svojem je trajanju prošlo dug i složen put, od skromnih reproduktivnih početaka do visoko rangiranih kreativnih predstava, kontinuirano svjesno osnovne ideje kako mora biti reprezent kulture naroda kojemu pripada, ali uvijek i otvoreno za umjetnike različitih nacionalnih i kulturnih sredina.¹⁷

¹⁷ HNK - Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu: <http://www.hnk.hr/>, pristupano stranici: 31.07.2017.

4. ANALIZA TURISTIČKIH RESURSA GORNJEG GRADA

Stari dio Zagreba sastoji se od dva dijela. Prvi je Kaptol, glavno crkveno sjedište i svojevrsni „biskupski grad” kojim dominira crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, ili jednostavno Katedrala. Monumentalna neogotička građevina postala je glavnim zagrebačkim simbolom te je sa svoja dva tornja ujedno i najviša građevina u gradu.

Drugi dio staroga grada je Gradec, današnji Gornji grad, do kojeg se najlakše dođe preko Dolca, glavne tržnice i „zagrebačkog trbuha”. Njega se ne može promašiti, ponajviše zbog živopisnih crvenih šestinskih kišobrana, privlačnih mirisa, cvijeća, ali i brojnih turista kojima je ovo jedna od glavnih atrakcija.

Kamenita vrata su danas kapelica u kojoj se čuva Bogorodičina slika gdje se uvijek može susresti ljude koji se svakodnevno zaustave kako bi sabrali svoje misli i molitve, a koje je opisano i u popularnom povijesnom romanu „Zlatarovo zlato”.

Nekoliko metara dalje se može vidjeti najstarija ljekarna u gradu, a druga u Hrvatskoj, koja potječe iz 14. stoljeća. Blizu nje nalazi se mjesto koje je središte političkog života u Hrvata, Trg sv. Marka, gdje se nalaze Hrvatski Sabor, Ustavni sud te Banski dvori, tj. sjedište Vlade RH. Trg je značajan i po istoimenoj crkvi sv. Marka, izvorno iz 13. stoljeća, koja je jedinstvena po svome čuvenom krovu na kojem su prikazani grbovi Trojedne kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije te grb grada Zagreba.

S južne strane trga, u Ćirilometodskoj ulici, smještene su Starogradska vijećnica i Muzej naivne umjetnosti, prvi takve vrste u svijetu, dok se na obližnjem Katarininom trgu nalazi najljepša barokna crkva u gradu, crkva sv. Katarine, kao i prva zagrebačka gimnazija s početka 17. stoljeća. S platoa gimnazije pruža se predivan pogled na Kaptol, a odatle se može spustiti do obližnjih stuba i šetališta koje „nadgleda” statua poznatog pjesnika A. G. Matoša.

Pucanj koji svakim danom, već više od 100 godina, „trgne” građane i turiste s time da nikoga ne uzrujava dolazi iz kule Lotrščak, poznat pod nazivom Grički top, a označava podne. U podnožju kule se nalazi i Uspinjača, najkraća žičana željeznica na svijetu namijenjena za javni promet, koja već gotovo 120 godina spaja Gornji i Donji grad.

4.1. Crkva svetog Marka

Crkva sv. Marka spada u red najstarijih arhitekturnih spomenika grada Zagreba, jedan je od njegovih simbola, a ujedno je i najstarija župna crkva u gradu. Prvi put spominje se 1256. godine, kroz iduća dva stoljeća dobiva glavne vanjske konture, a obnovljena je u 19. stoljeću, čime se kreira današnji unutrašnji izgled. Jedan od najvrjednijih dijelova crkve raskošni je gotički južni portal iz 14. stoljeća, dok se na sjeverozapadnom zidu nalazi najstariji zagrebački grb iz 1499. godine. Taj figuralno najbogatiji gotički portal u Hrvatskoj izrađen je u Parlerovoj radionici, jednoj od najpoznatijih srednjovjekovnih kiparskih radionica. U 19. stoljeću, prilikom velike crkvene obnove, arhitekt Schmidt je pokrio crkvu sv. Marka čuvenim krovom, koji je ukrašen s dva grba – grbom Trojedne kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije te grbom grada Zagreba, koji je s vremenom postao prepoznatljivim zagrebačkim simbolom. Od 20. stoljeća unutrašnjost krase djela svjetski poznatog kipara Ivana Meštrovića.¹⁸ Toranj Markove crkve nastradao je u požaru 1706., pa ga je trebalo ponovno popravljati, odnosno nanovo graditi. Kako nije bilo dovoljno novca, popravljalo se vrlo sporo i uz velike prekide te su dovršeni tek 1725. godine. Te, zacijelo, prilično velike radove obavio je spomenuti talijanski graditelj Machedo.¹⁹

Slika 4.: Crkva svetog Marka

Izvor: www.jutarnji.hr, 12.08.2017.

Godinu dana nakon izgradnje bolnice u središnjem dijelu Donjeg grada, neki su predlagali da se i nova crkva svetog Marka mjesto stare koju su htjeli srušiti, sagradi na Harmici jer su tvrdili da tamo ima za nju dosta mjesta, te da se tamo nalazi dnevno tržište i da tamo živi više župljana nego u Gornjem gradu. Ta se namjera ipak nije ostvarila, jer gradska općina nije imala novca za gradnju nove crkve.²⁰

¹⁸ Putovnica.net: <http://www.putovnica.net/>, pristupano stranici: 12.08.2017.

¹⁹ Buntak, F.: **Povijest Zagreba**, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1996., str. 553.

²⁰ Buntak, F., op. cit., str. 558.

4.2. Crkva svete Katarine

Sagradili su je isusovci, u razdoblju od 1620. do 1632. godine. Gradilo se novcem što su ga, uglavnom, darovali hrvatski velikaši i građani. Kako su prilozima sporo pristizali gradnja se oduljila i crkva je posvećena tek 1632. godine iako ni tada nije bila posve završena. Posvetio ju je tadašnji zagrebački biskup Franjo Ergeljski. To je jednobrodna crkva sa šest bočnih kapela i svetištem. U kapelama se nalazi pet drvenih baroknih oltara (17. st.) te jedan mramorni oltar iz 1729. godine. Svod i zidove karakterizira raskošna štukatura koja potječe iz 1732. godine. U svetištu je nizak glavni oltar koji se nalazi ispred velike iluzionističke kompozicije Sveta Katarina među aleksandrijskim filozofima, čiji je autor ljubljanski slikar Kristofor Andrija Jelovšek. Crkva je temeljito obnovljena nakon potresa 1880. godine prema projektu Hermanna Bollea.²¹ Svečanost posvećivanja crkve bila je pravi doživljaj za građane Zagreba, jer se upravo na tom posvećivanju pojavila i prva glazba u gradu. Danijel Bastelius, tadašnji rektor isusovačkog samostana, pozvao je u Zagreb sedam glazbenika iz Klagenfurta u Koruškoj. Njihov nastup je toliko oduševio Zagrepčane, da su velikaši prikupili znatna sredstva kako bi glazbenike zadržali u gradu. Tako su oni nastupali na različitim kasnijim svečanostima u gradu, prilikom svih svećanih misa u crkvi sv. Katarine, te na svećanim sprovodima.²²

4.3. Grkokatolička konkatedrala sv. Ćirila i Metoda

Grkokatolička župa sv. Ćirila i Metoda na Gornjem Gradu u Zagrebu osnovana je po vladici Iliji Hraniloviću 1886. godine, kada je na mjestu nekadašnje crkve sv. Vasilija (1831.) podignuta nova posvećena sv. Ćirilu i Metodu. Župa od svog osnutka nema vlastiti župni dvor, već Grkokatoličko sjemenište od davnina ustupa župi jednu prostoriju koja služi kao župna kancelarija i od 1932. jednu dvoranu uz sakristiju za potrebe župnih aktivnosti. Požar grkokatoličkog sjemeništa 1766. uništio je dragocjene knjige koje bi mogle osvjetliti rad svećenika na pastoralnom planu. Nakon požara matice se vode od 1789. Župa je usko vezana za nastanak Sjemeništa (1681.) jer su i prije službenog osnivanja župe svećenici i rektori Sjemeništa vodili pastoralnu skrb za grkokatoličke vjernike na području Zagreba i okolice. Matične knjige grkokatoličkog

²¹ Ibidem, Putovnica, 12.08.2017.

²² Turist plus: <http://www.turistplus.hr>, pristupano stranici 5.10.2017.

dušobrižništva u Zagrebu redovito su vođene od 1812. godine. Župna crkva sv. Ćirila i Metoda izgrađena je po nacrtu Hermana Bollea u bizantskom slogu pročelja a vrijednim mozaikom. U crkvi su i vrijedne slike Ivana Tišova. Ikone na ikonostasu izradili su E.A. Bučevski i prof. Nikola Mašić. U zvoniku crkve koji je visine 50 m nalaze se tri zvona: najveće teško 782 kg posvećeno je sv. Ćirilu i Metodu, srednje težine 395 kg posvećeno je Presvetoj Bogorodici i najmanje teško 230 kg posvećeno je sv. Vasiliju. Crkva posjeduje dragocjeni križ za tetrapod, kivot i dvije plaštanice, te umjetnički izrađen komplet ripida za križem.

Na području župe u gradu Zagrebu djeluje samostan časnih sestara Bazilijanki koji ima vlastitu kapelu u kojoj se čuva jedna od najvrjednijih ikona u eparhiji.

Na području župe djeluje i samostan časnih sestara Službenica unutar kojeg se nalazi kapela.²³

4.4. Barokne kuće i palače

Današnja zgrada Vlade na Markovu trgu od 1809. do 1918. bila je dom hrvatskih banova. Zgradu je 7. listopada 1991. raketirao zrakoplov JNA s ciljem atentata na tadašnju hrvatsku vlast, te je pretrpjela znatna materijalna oštećenja. Banski dvori nalaze se na listi zaštićenih kulturnih dobara RH.

Klovićevi dvori, najveće i najljepše zdanje Gornjeg grada smješteno je na Jezuitskom trgu u zgradi starog isusovačkog samostana, čija gradnja počinje u prvoj polovici 17. st. Današnji izgled duguje arhitektima V. Hodžiću i I. Emiliju koji su preuredili zgradu u muzejski prostor.

Za današnji izgled zgrade Sabora na Trgu sv. Marka zaslužni su projektanti Lav Kalda i Karlo Susan koji su završili radove 1911. tijekom koje je Zagrebačka županija prodala zgradu Saboru. Time se palača vratila prvotnom vlasniku koji ju je još 1731. kupio za svoje potrebe.

U 15. st. zgrada na Katarininom trgu se naslanjala na gradski bedem, a svoj današnji izgled dobila je u 19. stoljeću nakon pregradnji koje je izveo arhitekt Kruno

²³ Žumberački vikarijat: <http://www.zumberacki-vikarijat.com/>, pristupano stranici: 12.08.2017.

Waidmann. Od 1912. palača Dverce služi za svečana primanja nakon što ju je njezina tadašnja vlasnica, kontesa Klotilda Buratti, ostavila Gradu u reprezentativne svrhe.

Barokna palača u Matoševoj ulici sagrađena je 1764. godine prema projektu zasad nepoznatog arhitekta. Investitor palače Vojković bio je grof Sigismund Vojković (Vojkffy), čiji je grb prikazan u štuku na zabatu pročelja. U 19. stoljeću palača je došla u ruke prvo obitelji Oršić, a potom i obitelji Rauch, pa se prema njima ponekad naziva i palača Oršić – Rauch. U ovoj je palači danas smješten Hrvatski povijesni muzej koji čuva vrijednu zbirku.

U palači Raffay – Plavšić se nalazi Muzej naivne umjetnosti. Zbog svoje je vrijednosti zaštićeno kulturno dobro. Sagrađena je u 18. st.

Raskošna palača Jelačić – Drašković iz 18. st. iz vremena baruna Baltazara Magdalenića obnovljena je prije nekoliko godina. Između 1821. i 1824. dolazi u ruke grofa Ivana Draškovića i tada postaje najljepšim djelom zagrebačkog klasicizma. Gospodarska kuća ističe se uglednim portikom sa šest jonskih stupova i portalom. Nalazi se u Demeterovoj ulici.

4.5. Kula Lotrščak

Kula Lotrščak, uz Kamenita vrata i Popov toranj, smatra se najbolje očuvanim objektom gradskog obrambenog sustava, a podignuta je tijekom 13. stoljeća. Četvrtastog je oblika, a po proporcijama i strukturi zidova romanički je fortifikacijski objekt koji je s vremenom prilagođavao svoju funkciju (jedno vrijeme bio je čak i skladište te kavana). Ime je dobilo kad je sredinom 17. stoljeća u unutrašnji prostor smješteno zvono „campana latrunculorum“, tj. „zvono lopova“, koje se svake večeri oglašavalo prije zatvaranja gradskih vrata. Danas se to zvono više ne može čuti, ali zato se može začuti pucanj Gričkog top koji svaki dan s vrha kule označuje podne. Naime, prema legendi, Grički top s Lotrščaka ispalio je točno u podne hitac na turski tabor, koji se u doba osmanlijskih ratova nalazio preko Save, te raznio pijetla što ga je kuhar nosio na pladnju da posluži pašu. Nakon toga Turci su se razbježali i nisu udarili na Zagreb. Na istom vrhu kule postoji vidikovac koji pruža predivan pogled na Gornji grad i Zagreb s okolicom.²⁴

²⁴ Ibidem, Putovnica, 12.08.2017.

4.6. Kamenita vrata

Kamenita vrata dio su povijesnog obrambenog sustava zagrebačkog Gradeca, podignutog u 13. stoljeću, jedina su od gradskih vrata koja još uvijek postoje, a svoj današnji oblik dobila su u 18. stoljeću. Mjesto je inače najpoznatije kao zavjetna kapelica sa slikom Majke Božje od Kamenitih vrata, zaštitnice grada, čiji se blagdan slavi 31. svibnja, koji je ujedno i Dan Grada Zagreba. Naime, u velikom požaru koji je izbio 31. svibnja 1731., slika Majke Božje, koja je prije stajala iznad gradskih vrata, nađena je čitava i neoštećena usred vatrom uništenog područja, a izgorio je jedino okvir. Iste godine slika je postavljena u barokni oltar u udubljenju prolaza Kamenitih vrata i od tada ljudi dolaze izražavati svoje molitve, zavjete i zahvale, koje ujedno možete vidjeti i na stotinama pločica koje su postavljene u unutrašnjosti kapelice. Željeznu rešetku slike izradio je 1758. godine Ivan Juraj Chorth, a 1931.g. Majka Božja dobiva i krunu od dragog kamenja. U 19.st. nekoliko je puta bilo planirano rušenje vrata (1842., 1875. i 1878. godine), kao i 1907.g., kad je to spriječila Družba „Braće Hrvatskog Zmaja“. Družba je uredila prostorije na katu kule i tamo utemeljila Gradsku knjižnicu, Gradski arhiv i Muzej grada Zagreba. Kamenita vrata pojavljuju se i u romanu Augusta Šenoa „Zlatarevo zlato“, čija se radnja najvećim dijelom odigrava u Kamenitoj ulici 5. Mjesto radnje romana bilo je 1929. godine obilježeno postavljanjem kipa junakinje, Dore Krupičeve, u nišu na zapadnom pročelju vrata. Kip je djelo modernog kipara Ive Kerdića. Osim vrata, kapelice i „Zlatarovog zlata“, Kamenita ulica u samo nekoliko metara krije još povijesti, poput najstarije ljekarnice u Gradecu koja neprekinuto radi od 1355. godine. Nasuprot ljekarnice nalaze se lanci sa HMS „Victory“, Nelsonova admiralskog broda u znamenitoj bici kod Trafalgara. Tu i završava kratka Kamenita ulica, čija su Kamenita vrata samozatajan, no iznenađenja pun, prvi doživljaj starog Zagreba.²⁵

4.7. Popov toranj

Popov toranj je dio obrambenog sustava starog Gradeca. Gradnja tornja započela je u 13. stoljeću nakon provale Tatara. I tada je ispunjavan već spomenuti uvjet iz Zlatne bule Bele IV., da se oko novoproglašenog slobodnog kraljevskog grada sagrade obrambene zidine i utvrde. Kula je dugo bila u vlasništvu zagrebačkog

²⁵ Hrvatski povijesni portal: <http://povijest.net/kamenita-vrata/>, pristupano stranici 12.08.2017.

biskupa i od tuda naziv Popov toranj koji se proširio među pukom. Nadogradnja se nastavlja u 16. stoljeću u vrijeme dok je vladao strah od napada Turaka. Kula se smjestila na vrhu Opatičke ulice. Uloga Popovog tornja mijenjala se kroz povijest kako je opasnost od neprijateljskih napada na grad jenjavala. U 17. stoljeću u kuli je djelovala osnovna škola. U 19. stoljeću zgrada je obnovljena. Početkom 20. stoljeća u novoizgrađenom trećem katu kule smješta se zvjezdarnica. Zvjezdarnica na tom mjestu radi od 5. prosinca 1903. godine.²⁶

4.8. Uspinjača

Zagrebačka uspinjača je uspinjača koja spaja Gornji i Donji grad. Donja postaja nalazi se u Tomičevoj ulici, a gornja postaja na Strossmayerovom šetalištu, podno kule Lotrščak. S prugom dugom 66 metara, poznata je i kao najkraća žična željeznica na svijetu namijenjena javnom prometu. S trajnim radom započela je 1893. godine, isprva na parni pogon, a kasnije na električni.

Slika 5.: Uspinjača

Izvor: www.mojzagreb.info, 12.08.2017.

Priču o Uspinjači pokrenuo je gospodin D. W. Klein, koji je pod stubama u današnjoj Tomičevoj ulici 1888. godine počeo pratiti učestalost pješačkog prometa i došao je do zaključka da se tom ulicom više ljudi uspinje prema Gornjem gradu nego, primjerice, Mesničkom ili Radićevom, pa bi odlično bilo da se na istom mjestu izgradi uspinjača po uzoru na druge europske gradove. Nedugo zatim podnio je molbu za građevinsku dozvolu, radovi su uskoro krenuli, a sve ostalo je povijest. Danas je Uspinjača, sa svoja dva vagona ukupnog kapaciteta 56 putnika, jedna od glavnih turističkih atrakcija u gradu, a o njoj se brine Zagrebački električni tramvaj.²⁷

²⁶ Svjetski putnik: <http://www.svjetskiputnik.hr/>, pristupano stranici: 12.08.2017.

²⁷ Ibidem, Putovnica, pristupano 12.08.2017.

4.9. Strossmayerovo šetalište i tunel Grič

Strossmayerovo šetalište, popularno zvano i „Štros“, prvo je zagrebačko javno šetalište koje je uređeno prije 200 – tinjak godina. Mnogi Zagrepčani ga nazivaju i najromantičnijim mjestom u gradu, a osim ljubavnih sastanaka, „Štros“ u ljetnim i zimskim mjesecima nudi i vrhunsku zabavu brojnim događanjima.

Grad Zagreb krije nesvakidašnji biser – ogromni tunel Grič koji spaja nekoliko dijelova grada, a čime je dobio novu turističku atrakciju kojom se rijetko tko može pohvaliti, uključujući mnoge europske prijestolnice. Tunel Grič, koji spaja Mesničku i Radićevu ulicu, obnovljen je i otvoren za javnost. Sagrađen za vrijeme Drugog svjetskog rata kako bi bio sklonište, danas je mjesto na kojem uživaju brojni Zagrepčani, ali i turisti koji su do sada oduševljeni viđenim. Temperatura u tunelu je i do 10 stupnjeva niža nego vani pa je idealno rješenje od bijega pred sparnim ljetnim mjesecima. Unutra je stalno svježije pa se mnogi mogu odmoriti od gradske vreve i stresa, uživajući u glazbi uzduž cijelog tunela. Ima četiri izlaza: na Mesničku, Radićevu, Ilicu i Tomićevu ulicu, a gradit će se i peti izlaz na Gornji grad. Dugačak je 350 metara, širok tri metra, odnosno pet i pol metara na središnjem dijelu.²⁸

Slika 6.: Ulaz u tunel Grič s Mesničke ulice

Izvor: www.telegram.hr, 12.08.2017.

U sklopu nove turističke atrakcije nalazit će se i „Muzej osjeta“, koji je apliciran na fondove EU, u kojem će se korištenjem ekrana, projekcija i holograma stvoriti i prostori za predstavljanje sadržaja iz zagrebačke povijesti te će na taj način doprinijeti poboljšanju turističke ponude Zagreba i aktivnijem kulturno – umjetničkom životu grada.²⁹

²⁸ IN Portal - Portal za osobe sa invaliditetom: <http://www.in-portal.hr/>, pristup: 12.08.2017.

²⁹ HrTurizam: Pričajte priče s nama: <http://hrturizam.hr/>, pristup stranici 12.08.2017.

4.10. Advent na Gornjem gradu

Zagreb je posljednjih godina u vrijeme došašća ili adventa postao grad u kojemu je zima življa i toplija, a zabava goste čeka na mnogim trgovima i ulicama pa tako i na Gornjem gradu. Svojim božićnim ugođajem može se uspoređivati s ostalim srednjoeuropskim metropolama, koje imaju vrlo dugu tradiciju organiziranja adventskih događanja. Za to je potvrda stigla još krajem 2015., kada je Zagreb proglašen gradom s najboljim božićnim sajmom u Europi, a svake druge godine program je još zanimljiviji i sadržajni.

Proširenje Adventa u Zagrebu 2016. zahvatilo je i „Štros“ te će se i ondje održavao adventski program. Sajam je obuhvaćao osam kućica i tri grijane kupole, u kojima su se posjetitelji mogli opustiti uz kuhano vino, čajeve, piva i sl. Program je obuhvaćao brojne glazbene nastupe, dok su za djecu bile organizirane predstave i radionice.

U adventsku su se priču odlično uklopili i Klovićevi dvori, koji su posjetiteljima ponudili bogat program te time pridonijeli oživljavanju Gornjeg grada u adventsko vrijeme. Tako su goste u atriju Klovićevih dvora, među ostalim, očekivale razne radionice za djecu te prilično neobično klizalište. Naime, klizalište u Klovićevim dvorima sastojalo se od sintetičkog materijala i bilo je izgrađeno bez leda, pa je garantiralo dobru zabavu u svim vremenskim uvjetima. Klovićevi dvori proširili su manifestaciju i na plato Gradec, na kojega posjetitelje privlače dvije atrakcije. Prva je posebni okvir za „najljepšu adventsku fotografiju“, „okupan“ umjetnim snijegom i posebnom rasvjetom, što dodatno ukrašava ionako predivnu vizuru s pozadinom kojom dominiraju Katedrala i dolačka crkva sv. Marije. Osim fotografiranja, plato Gradec je nudio i besplatne koncerte brojnih poznatih glazbenika.

Tunel Grič nalazi se u samom središtu Zagreba, a za javnost je otvoren sredinom 2016. godine, dok je već u prosincu ugostio svoj prvi adventski program. Rasvjetom i scenografijom pokušavao se dočarati ugođaj Božića na Sjevernom polu, a strop je krasila golema 3D – instalacija te je Tunel izgledao doista posebno. Za dobru su se atmosferu svakodnevno brinuli zborovi te različiti glazbeni sastavi koji su izvodili božićne i klasične napjeve. Ukupno se radilo o tridesetak glazbenika pa svi koji su posjetili „Advent u tunelu Grič“ mogli su očekivati pravi božićni ugođaj.³⁰

³⁰ Advent u Zagrebu: www.adventzagreb.com, pristup stranici 10.10.2017.

4.11. Hrvatski povijesni muzej

Počeci javnog djelovanja Hrvatskog povijesnog muzeja vezani su za Narodni muzej u Zagrebu i otvaranje njegovih prvih zbirki posjetiteljima u ljeto 1846. godine. Kao samostalna muzejska ustanova, proistekla iz Arheološko – historičkog odjela Narodnog muzeja, pod nazivom „Hrvatski narodni historički muzej“ počinje djelovati 1940.godine.

Godine 1991., u vrijeme demokratskih promjena i procesa osamostaljenja Republike Hrvatske, integracijom Povijesnog muzeja Hrvatske i Muzeja revolucije naroda Hrvatske, osnovana je jedinstvena državna ustanova „Hrvatski povijesni muzej“. Muzejska građa Hrvatskog povijesnog muzeja broji gotovo 300.000 muzejskih predmeta sistematiziranih u sedamnaest muzejskih zbirki a to su: Arheološka zbirka, Numizmatička zbirka, Zbirka kamenih spomenika, Sakralna zbirka, Zbirka heraldike i sfragistike, Zbirka predmeta iz svakodnevnog života, Zbirka oružja, Zbirka odlikovanja, medalja, plakata i značaka, Zbirka zastava i zastavnih vrpca, Zbirka odora, Zbirka slika, grafika i skulptura, Kartografska zbirka, Dokumentarna zbirka I, Dokumentarna zbirka II, Likovna zbirka 20.stoljeća.

Zbirka fotografija, filmova i negativa i Zbirka varia. Djelatnost muzeja odvija se na dvije lokacije u Zagrebu: u baroknoj palači u Matoševoj 9 i u dijelu Meštrovićeva paviljona na Trgu žrtava fašizma. Izložbeni i svi drugi programi otvoreni za javnost, ostvaruju se u palači muzeja u Matoševoj ulici. U djelokrugu Hrvatskoga povijesnog muzeja je i Memorijalni muzej pjesnika Ivana Gorana Kovačića u Lukovdolu u kojemu je 2003.g. otvoren stalni postav.

Hrvatski povijesni muzej zbog nedostatnih prostornih uvjeta nikad nije ostvario stalni postav. Stalni postav je u pripremi i njegovu realizaciju očekujemo po preseljenju muzeja na novu lokaciju u Klaićevoj 13. Objekt industrijske arhitekture, zgradu Tvornice duhana Zagreb, sagrađenu tijekom 1881.g. u historicističkom stilu, kupila je Vlada Republike Hrvatske 2007.g. za Hrvatski povijesni muzej. Nakon završetka radova rekonstrukcije, prenamjene i uređenja prostora za muzejsku djelatnost, nacionalni povijesni muzej Republike Hrvatske dobit će prostorne uvjete za otvaranje svog prvog stalnog postava.³¹

³¹ Ibidem, TZZ, pristupano 10.10.2017.

4.12. Muzej prekinutih veza

Muzej prekinutih veza nastao je iz putujuće izložbe s konceptom propalih veza i njihovih ruševina. Za razliku od „destruktivnih“ samopomagajućih uputa kako se oporaviti od neuspjele ljubavi, Muzej daje priliku svakome da prebrodi emocionalni slom na kreativan način: donacijom zbirci Muzeja.

Kakva god bila motivacija za doniranje osobnih predmeta – puki ekshibicionizam, ljekovito olakšanje ili naprosto znatiželja – ljudi su prigrlili izlaganje svoje ljubavne ostavštine kao svojevrsni ritual, svečani obred. Društvo slavi naše brakove, pogrebe, pa čak i maturalne oproštaje, no uskraćuje nam bilo kakvo formalno priznanje tragičnog kraja veze, unatoč snažnom emocionalnom učinku. Riječima Rolanda Barthesa u Fragmentima ljubavnog diskursa: „Svaka strast ima na kraju svojeg gledatelja.“ Ideja muzeja je da parovi koji su prekinuli doniraju predmete, uspomene i podsjetnike na vezu, umjesto da ih bace u smeće ili unište. Muzej je organizirao izložbe po cijelom svijetu, gostovali su od Cape Towna u Južnoj Africi do Boisea u Idahu te tako skupili još cijeli niz memorabilija, a kolekcija je samo rasla.

Svaki predmet izložen u muzeju ima svoju priču koja je i istaknuta kraj njega, a ima tu svega. Neki su predmeti bizarni, poput gumene pregače s golemim grudima sprijeda za koju je djevojka napisala da je morala nositi s bivšim tijekom seksa. Neke su priče tragične i tužne, poput jedne crvene lampice za pseću ogrlicu koju je dečku poslala bivša nakon teškog prekida, da se ne izgubi u mraku. Kako piše, bivša je počinila samoubojstvo nešto kasnije u hotelskoj sobi, a vlasnik predmeta je zamolio da na izložbi svjetlo uvijek gori jer ga opcija treptanja koju ima podsjeća na kucanje srca.³²

Nema ljubavne žrtve bez završne predstave. Konceptiju Muzeja osmislili su Olinka Vištica i Dražen Grubišić u Hrvatskoj, a otada je obišao svijet i prikupio nevjerojatnu zbirku. Iako često obojeni osobnim iskustvom, lokalnom kulturom i poviješću, ovdje predstavljeni izložci tvore jedinstvene obrasce, a na nama je da ih otkrijemo i u njima pronađemo utjehu. Nadajmo se da će ujedno nadahnuti našu

³² Jutarnji list: www.jutarnji.hr, pristupano stranici: 10.10.2017.

osobnu potragu za dubljim uvidima i osnažiti našu vjeru u nešto smislenije od puke boli.³³

Zbirka je bila na svjetskoj turneji posjećujući Argentinu, Bosnu i Hercegovinu, Njemačku, Makedoniju, Filipine, Srbiju, Singapur, Sloveniju, Južnoafričku Republiku, Tursku, Ujedinjeno Kraljevstvo i Sjedinjene Američke Države. S vremenom su sakupljali nove predmete koje su im donirali njihovi posjetitelji, od čega su više od 30 predmeta donirali građani Berlina kada je izložba posjetila njihov grad 2007. godine.

Muzej prekinutih veza ima dvije stalne izložbe, u Zagrebu na Gornjem gradu i u Los Angelesu. Većina predmeta u Los Angelesu dolazi iz zagrebačkog muzeja, dok su manji dio predmeta donirali građani Los Angeles – a.

4.13. Hrvatski muzej naivne umjetnosti

Hrvatski muzej naivne umjetnosti smatra se prvim muzejem naivne umjetnosti u svijetu. Muzej čuva djela hrvatskog naivnog stilskog izraza 20. stoljeća.

Smješten je u gornjogradske palači Raffay iz 18. stoljeća. Muzejski fundus čini 5000 umjetnina: slika, skulptura, crteža i grafika, uglavnom hrvatskih ali i poznatih svjetskih umjetnika. Također, posjeduje i bogate dokumentacijske fondove o naivi.

Stalni postav kreiran je uz dvostruki moto: Naivna umjetnost kao segment moderne umjetnosti i Oni su stvarali povijest hrvatske naivne umjetnosti. Izloženo je 80 – tak antologijskih slika i skulptura dvadesetak klasika naive (I. Generalić, M. Virius, I. Večenaj, M. Kovačić, I. Lacković Croata, I. Rabuzin). Uz njih su izložena i djela svjetski značajnih umjetnika (G. Van der Steen, S. Schwartzberg, E. Benassi, E. Bodeker).³⁴

4.14. Muzej grada Zagreba

Obrađuje teme iz kulturne, umjetničke, ekonomske i političke povijesti grada od rimskih nalaza do modernog doba, a utemeljila su ga Braća Hrvatskog zmaja 1907.

³³ Ibidem, TZZ, pristupano 10.10.2017.

³⁴ Ibidem, TZZ, pristupano 10.10.2017.

godine. Stalni postav portretira grad u svim njegovim aspektima, od političkoga, crkvenoga, povijesnoga i gospodarskoga do arhitektonsko-urbanističkoga, kulturno – povijesnoga, zabavnoga i svakodnevnoga. Raznovrsnost tema i predmeta, od rijetkih do običnih, svakodnevnih, uporabnih, od umjetničkih do popularnih daje posebnu draž Muzeju koji određenim tematskim slijedom uvodi posjetitelja u zanimljivosti iz bogatoga života Zagreba i njegova promjenjiva urbanog krajolika.

Arheološkom kartom omogućuje se posjetitelju da se upozna s najvažnijim nalazištima i nalazima u gradu i njegovoj regiji. U postavu je, nadalje, naglašena specifičnost razvoja srednjovjekovnoga dvojnoga grada, odvojenost života i uprave crkvenoga Kaptola i slobodnoga kraljevskoga Gradeca, ali i njihovo međusobno ispreplitanje. U 45 tema stvorena je slika grada u kojoj se na povijesno dokumentiran način nižu karakteristične teme i događaji koji stvaraju sliku o gradu i njegovu kulturno – povijesnom razvitku.³⁵

4.15. Državni arhiv u Zagrebu

Državni arhiv u Zagrebu osnovan je 1907. godine kao zagrebački Gradski arhiv pod upravom Družbe „Braća hrvatskog zmaja“, a od 1947. smješten je u prekrasnoj gornjogradskoj palači Erdödy – Drašković iz 19. stoljeća.

Danas je Državni arhiv u Zagrebu javna ustanova od posebnog značaja za Republiku Hrvatsku koja pohranjuje i čuva arhivsko gradivo nastalo djelovanjem upravnih i javnih službi, pravosuđa, prosvjetnih, kulturnih, socijalnih i zdravstvenih ustanova, gospodarskih subjekata, bankarskih i novčarskih zavoda, stranaka, društava, zaklada i udruga te obiteljske i osobne fondova i razne zbirke u razdoblju od 13. do 21. stoljeća. U Arhivu je pohranjeno arhivsko gradivo u ukupnoj količini od 12 000 dužnih metara koje je raspoređeno u 1269 arhivskih fondova i zbirki, a korisnicima je omogućen rad u čitaonici Arhiva koja ima 24 sjedeća mjesta te je opremljena s četiri mikro – čitača i dva računala. U prosjeku Arhiv tijekom godine posjeti oko 1700 korisnika i obradi se oko 6000 korisničkih zahtjeva što Arhiv čini drugim najposjećenijim arhivom u Hrvatskoj, odmah iza centralnog Hrvatskog državnog arhiva.³⁶

³⁵ Ibidem, TZZ, pristupano 10.10.2017.

³⁶ Ibidem, TZZ, pristupano 10.10.2017.

4.16. Javni spomenici na Gornjem gradu

Pod drvoredom kestena šetači u društvu pjesnika A. G. Matoša uživaju u najromantičnijoj panorami Zagreba. Iako nije rođen u Zagrebu, Antun Gustav Matoš (1873. – 1914.), jedan je od najvećih zaljubljenika u grad u kojem je odrastao. Bez dlake na jeziku piše feljtone, putopise, kritike i polemike kojima šokira i oduševljava suvremenike, a njegova lirika jedan je od najvrjednijih opusa hrvatske književnosti. Živio je boemski, najčešće sam, umro je rano i ostao zapamćen kao buntovnik i sanjar. Skulptura, djelo kipara Ivana Kožarića postavljena je na Strossmayerovo šetalište 1978. godine.

Slika 7.: Spomenik A. G. Matoša

Izvor: www.kamenjar.com, 10.10.2017.

Dora Krupićeva je lik iz romana Augusta Šenoae Zlatarevo zlato, prvog hrvatskog povijesnog romana (1871.). Radnja se zbiva u Zagrebu 16. stoljeća. U središtu je tragična pripovijest o ljubavi između plemića i građanke. Dora je dobra, plemenita i prelijepa zlatareva kći otrovana zbog neuzvraćene ljubavi. Stanovala je u Kamenitoj ulici broj 5. Brončana skulptura, rad kipara Ive Kerdića, postavljena je 1929. godine.³⁷

Sveti Juraj djelo je austrijskih kipara Kompatschera i Windera kao dar obitelji Mažuranić došlo je u Zagreb početkom 20. stoljeća, a jedan je od rijetkih primjera prikaza Svetog Jurja u trenutku kada je već ubio zmaja i dok odaje počast protivniku.³⁸

³⁷ Ibidem, TZZ, pristupano 10.10.2017.

³⁸ Ibidem, Brošura Turističke zajednica grada Zagreba: **Korak po korak**, 19. str.

5. DOGAĐAJI I MANIFESTACIJE NA GORNJEM GRADU

Budući da Zagreb nije obalni grad, morao je prihvatiti činjenicu da kroz manifestacije razvija turizam i da one budu njegov glavni faktor privlačnosti. Bogata povijest i povoljan geografski položaj su mu omogućili dugu tradiciju turizma i zadovoljavanje turističkih potreba svojom ponudom. Zbog svog povoljnog geografskog položaja, Zagreb je bio podložan razvoju turizma, a u današnja vremena za daljnji razvoj turizma nije dovoljan samo povoljan geografski položaj već niz drugih čimbenika. Ljeto na kopnu ne mora biti dosadno, pogotovo ne u Zagrebu kada grad nudi mnoštvo različitih kulturno - umjetničkih manifestacija. Jedna od najpoznatijih manifestacija je „Ljeto na Strossu” koje se na Gornjem gradu održava svake godine i privlači, kako Zagrepčane tako i mnoge turiste koji borave u ovom gradu. Ono donosi razne koncerte, izložbe, kreativne radionice za djecu i odrasle, otkačene predstave, likovne instalacije, neobične i zabavne nagradne igre, nostalgičan ugođaj otvorenog kina, slikare sa svojim platnima i čašicu izvrsna vina svakog dana, od jutarnjih sati do duboko u noć. U novije doba, popularna su gornjogradska dvorišta gdje svako dvorište ima svoje tajne i svoje priče. Svako se dvorište uređuje u skladu sa njegovom pričom projekcijama starih fotografija i replikama povijesnih zagrebačkih povelja kako bi ljudi vidjeli i upoznali njihovu povijest. Najnovija turistička atrakcija na Gornjem gradu je već spomenuti tunel Grič, a turisti svakodnevno mogu posjetiti i razgledati sve gornjogradske trgove i povijesno – kulturne turističke atrakcije. Dakle, najdominantnije vrste turizma na Gornjem gradu su kulturno – povijesni turizam, glazbeni i filmski manifestacijski turizam te su sve popularniji noćni obilasci, odnosno ture po Gornjem gradu gdje se upoznaje povijesna i tajnovita strana glavnog grada. Jedna od popularnijih vodi se pod nazivom „Tajne Griča” gdje posjetitelji aktivno sudjeluju u različitim igranim događajima iz povijesti grada. Obilazak je temeljen na povijesnim činjenicama, na romansiranoj povijesti preuzetoj iz romana Marije Jurić Zagorke, te na poznatim gradskim legendama. Noćna tura „Tajne Griča” posebna je zbog večernjeg termina te kostimiranih povijesnih i fikcionalnih likova koji na slikovit i interaktivan način predstavljaju gradsku povijest, te jamče novi doživljaj poznatih lokacija.³⁹ Osim noćne ture „Tajne Griča”, postoji još jedna poznata takva tura pod nazivom „Gornjogradske coprnice” gdje se Gornji grad obilazi u Noći vještica. Gornjogradske coprnice projekt je turističkog obilaska za građane Zagreba koji žele saznati nove (stare) informacije i

³⁹ Tajne Griča: <http://www.tajnegrica.hr/>, pristupano stranici 19.08.2017.

uživati u svom gradu na nov način te za turiste koji se žele zabaviti i osim informacija čuti drugu stranu života i povijesti grada te se osjećati dijelom samog obilaska. Zahvaljujući interaktivnim elementima, pomno smišljenim sadržajem ture i životopisnim izvoditeljima, sudionici su uvijek zadovoljni i inspirirani. Kroz zabavan program i vodstvo licenciranog vodiča, upoznaje se mračna strana Zagreba od srednjeg vijeka nadalje. Suđenja, mučenja i maska srama samo su dio programa koji se provodi. Posjetitelji imaju priliku i iskusiti rad moderne vještice na svojoj koži, ali bez straha pošto je bezbolno, edukativno i nadasve zabavno. U ovoj turi, spajaju se vjerovanja o vješticama, stvarnim praksama i povijesnim događajima koji stoje u njihovoj pozadini. Šećući gornjogradskim ulicama, saznaje se između ostalog, kakve veze ima zagrebačko sjemenište sa Čnom Školom te tko su Grabancijaši, kako su tekla suđenja coprnicama i gdje su se one sastajale. Ovo nije samo turistički obilazak, već izlet u povijest grada koji iznenađuje. Posjetitelji odlaze kući s malim čarobnim rukom rađenim darom te novim pogledom na Zagreb, a možda i vlastitu budućnost.⁴⁰ U turistički atraktivnom dvosatnom ceremonijalu koji se svaki vikend odvija ulicama Gornjega grada, na Markovu trgu točno u podne započinje smjena straže Počasne satnije Kravat pukovnije, čiji su vojnici u XVII. stoljeću u europsku modu unijeli kravatu, danas obavezan ures muške odjeće u čitavom svijetu. Pukovnija hrvatske lake konjice je, osim po junaštvu vojnika, bila prepoznatljiva i po odori, odnosno slikovitim rupcima što su ih vojnici nosili oko vrata i po kojima je kravata dobila naziv. Svaka smjena straže počinje atraktivnom ceremonijom pripreme straže i pregledavanja naoružanja. U ceremonijalu sudjeluje cijeli postroj od 12 vojnika, koji se potom preraspodjeljuje na predviđene pozicije: na Markov trg (bočni ulaz u Markovu crkvu), Trg bana Josipa Jelačića i uz Gospin kip na Kaptolu. Društvo im prave i oružari, trubači, bubnjari, stjegonoše i zapovjednik, pa cijeli program turistima daje uvid u zaboravljenu tradiciju vojnika slavne prošlosti. Službena smjena straže započinje točno u 12 sati, nakon što se oglasi poznati zagrebački top s kule Lotrščak, a završava oko 14 sati. Vrijedi spomenuti da na Gornjem gradu na Krvavom mostu postoji sve popularnija svjetska igra u timovima pod nazivom „Escape room – lov na zagrebačku vješticu“ gdje se upoznaje zagrebačka prošlost, odnosno vrijeme kada je u Zagrebu vladao progon vještica. Igra nudi odličnu zabavu, puno neočekivanih iznenađenja, nikad viđene zagonetke i izvrstan tijek igre koji posjetitelje drži zadivljenima do posljednje minute.

⁴⁰ Gornjogradske coprnice: <http://zgc.hr/>, pristupano stranici 19.08.2017.

6. ANALIZA STATISTIČKIH POKAZATELJA I SWOT – ANALIZA

U ovom će se poglavlju ukratko obraditi teme segmentacije turista, strukture ponude smještajnih i ugostiteljskih kapaciteta, stavova i potrošnje posjetitelja te SWOT – analize.

6.1. Segmentacija turista

Zagreb se u posljednje vrijeme učestalo spominje kao nova turistička oaza koja je udvostručila broj turista. Advent je dodatno doprinio turističkim brojkama pa je tako Zagreb u to vrijeme posjetila oko 91 tisuća turista, što je čak 43 posto više nego godinu prije. Od toga je u novogodišnjoj noći u Zagrebu boravilo 11.112 gostiju. Prema opažanjima Turističke zajednice grada Zagreba, u razdoblju od 01.01. - 31.12.2016. broj dolazaka veći je za 8% (1.097.413), a broj noćenja za 15% (1.987.114) u odnosu na isto razdoblje prošle godine. U navedenom razdoblju ostvarenih dolazaka domaćih turista je bilo 190.299 (rast 5%) te stranih 907.114 (rast 9%), a od ukupno ostvarenih noćenja domaći turisti su ostvarili 337.754 (rast 4 %), a strani 1.649.360 (rast 17 %). U tablici je prikazano iz kojih su to svjetskih i europskih zemalja turisti najviše posjećivali Zagreb.

Tablica 5.: Dolasci i noćenja inozemnih turista u gradu Zagrebu u 2016. godini

Inozemni turisti	Dolasci	Noćenja
Republika Koreja	94537	107655
Njemačka	61037	108631
Italija	55446	105826
SAD	53541	113086
Bosna i Hercegovina	35960	61381
Velika Britanija	33366	75413
Španjolska	31477	56545
Francuska	26964	51715
Austrija	35278	53805

Izvor: www.zagreb.hr

6.2. Struktura ponude smještajnih i ugostiteljskih kapaciteta

Prema podacima prikupljenim sa službene internet stranice TZ grada Zagreba, može se zaključiti da grad Zagreb trenutno raspolaže sa 58 hotela, 51 hostelom, te ostalim smještajnim kapacitetima kao što su pansioni, prenoćišta, planinarski domovi, privatni smještaj te kamping motel Plitvice u Lučkom. Neki od najpoznatijih zagrebački hotela su hotel Esplanade, hotel Sheraton te hotel Westin koji su smješteni u samom središtu grada u neposrednoj blizini glavnih znamenitosti, kazališta, muzeja, galerija i parkova. U tablicama su navedeni podaci isključivo za 2016.godinu.

Tablica 6.: Kapaciteti za smještaj turista prema vrstama objekta u 2016.godini

Smještajni objekti	Objekti	Sobe	Postelje
Hoteli	51	3612	7235
Sobe za iznajmljivanje, apartmani, studio- apartmani, kuće za odmor	92	442	5047
Hosteli	41	588	2056
Ostali objekti za smještaj	3	117	495

Izvor: www.zagreb.hr

Tablica 7.: Dolasci i noćenja turista prema smještajnim objektima u 2016. godini

Smještajni objekti	Dolasci	Noćenja
Hoteli	63409	102207
Sobe za iznajmljivanje, apartmani, studio- apartmani, kuće za odmor	15271	38520
Hosteli	12007	21647
Ostali objekti za smještaj	3278	3350

Izvor: www.zagreb.hr

6.3. Stavovi i potrošnja posjetitelja

Iz posljednjeg TOMAS istraživanja o stavovima i potrošnji posjetitelja vidljivo je da se hotelski gosti najviše zadržavaju na Donjem i Gornjem gradu, točnije u samom centru grada dok do Botaničkog vrta odlazi ih samo 16 posto, u Maksimir 8,6, na Jarun 8,7, a do Sljemena 3,3 posto posjetitelja. Muzeje u prosjeku pohodi do najviše osam posto gostiju, dok ih je oko 80 posto uglavnom po kafićima i restoranima. Pritom prilično iznenađuje brojka od preko 60 posto posjetitelja koji odlaze na Gornji grad, turistički nedovoljno iskorištenu gradsku jezgru za koju se možemo samo zapitati kakav bi rezultat postigla kada bi gostima ponudila i nešto kvalitetniji sadržaj po uzoru na najatraktivnije turističke destinacije u Europi. U odnosu na druge europske gradove, problem leži u prometnoj povezanosti Zagreba do kojega ne postoje dobre željezničke veze, a od povezanosti naše zračne luke u regiji je lošija samo ona ljubljanska budući se luka nalazi izvan grada. Zračna dostupnost izrazito je bitna za gradske destinacije, a s 35 direktnih zračnih veza, bez većeg broja dalekih izravnih destinacija, s relativno malenim brojem aviokompanija i samo tri niskobudžetna avioprijevoznika, koji lete uglavnom sezonski, Zagreb teško može parirati konkurentskim europskim destinacijama. Prava „city break“ destinacija podrazumijeva povoljnu kartu i izravan let, a po tim je mogućnostima Zagreb i dalje na začelju glavnih gradova EU. U želji da privuku veći broj gostiju, hotelijeri su blago spuštali cijene te su prosječne cijene zagrebačkoga hotelskog smještaja od konkurentskih europskih gradova niže od 15 do 30 posto.

6.4. SWOT analiza

Kratice naziva SWOT analiza dolazi od engleske riječi koja podrazumijeva: strengths – snage (prednosti), weaknesses – slabosti (nedostaci), opportunities – prilike (mogućnosti) i threats – opasnosti (ograničenja). SWOT analiza (engl. SWOT analysis, njem. SWOT – Analyse) je kvalitativna analitička metoda kojom se stupnjevanjem elemenata u okviru 4 polja analize – mogućnosti, ograničenja, prednosti, nedostaci – procjenjuju jake i slabe strane, pogodnosti i problemi razmatranog predmeta ili pojave.⁴¹

⁴¹ Poslovni info, <http://www.poslovni-info.eu/sadrzaj/menadzment/swot-analiza/>, pristupano: 02.09.2017.

Tablica 8.: SWOT analiza grada Zagreba

Snage (strenghts)	Slabosti (weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> - Glavni grad - Administrativno, političko, gospodarsko i društveno sjedište Hrvatske - Geografski položaj i prometna povezanost s ostalim dijelovima Hrvatske - Bogatstvo prirodne i kulturne baštine - Bogatstvo flore i faune - Gastronomija - Smještajni i ugostiteljski objekti - Različite vrste manifestacija - Noćni život - Visoka koncentracija obrazovnog stanovništva u odnosu na druge dijelove Hrvatske 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedovoljno učinkovito provođenje mjera zaštite okoliša - Slaba percepcija o vrijednosti kulturne i prirodne baštine kao resursu za razvoj - Nedovoljno održavanje graditeljske baštine, posebice povijesne jezgre - Velike gužve - Premala zainteresiranost domaćih turista za posjet u ljetnim mjesecima - Slab marketing manifestacija i noćnih tura na Gornjem gradu - Udaljenost zračne luke - Slaba povezanost sa europskim i svjetskim destinacijama - Nedostatan profesionalni kadar, premalo stručnjaka u sektoru turizma
Prilike (opportunities)	Prijetnje (threats)
<ul style="list-style-type: none"> - Nova pozicija grada Zagreba ulaskom u EU, afirmacija u mreži europskih metropola - Rastuća globalna svijest o zaštiti okoliša i prirode i međunarodni programi i projekti kao izvori financiranja - Uključivanje u fondove potpore i proširivanje tržišta za ekološku proizvodnju, agroturizam,... - Revitalizacija vrijednih građevina industrijske arhitekture i njihovo uključivanje u kulturnu i turističku ponudu grada - Razvoj jedinstvenog pristupa promicanju identiteta grada Zagreba 	<ul style="list-style-type: none"> - Urbanizacija šuma u privatnom vlasništvu - Nedjelotvorna suradnja sa susjednim županijama u zaštiti izvorišta, vodnih i drugih resursa - Neracionalno širenje grada na neizgrađena područja, bez urbanističke i ekonomske opravdanosti - Visok stupanj rizika od potresa - Klizišta u podsljemenskom području - Nedostatna financijska sredstva za zaštitu i obnovu povijesnog grada - Razvoj bez identiteta kao nezamjetljiv i običan grad ujedinjene Europe

Izvor: www.zagreb.hr, 02.09.2017.

7. SMJERNICE I MOGUĆNOSTI DALJNJEG RAZVOJA

Zagreb je danas upisan na kartu mnogih kulturnih, kongresnih i sportskih događanja. U Zagrebu postoji više od 80 muzeja i galerija, što ga po svojoj površini i broju stanovnika čini jednim od najbogatijih gradova u Europi. U njega također dolazi sve više gostiju zbog odlične medicinske i stomatološke usluge, povezujući zdravstvene motive s obilaskom grada i njegove okolice, a zagrebačkoj turističkoj priči sigurno pridonosi i činjenica da je nedavno otvoren novi terminal Zračne luke Franjo Tuđman koji podiže standard putovanja i omogućuje još bolju povezanost grada s brojnim europskim i izvaneuropskim destinacijama. Grad posjeduje mnoštvo smještajnih i drugih ugostiteljskih kapaciteta, te ovdje dolaze najpoznatiji svjetski izvođači svih vrsta zabavnih događanja što itekako privlači strane i domaće goste. Rastu broja noćenja prethodio je rast ukupnog broja smještajnih kapaciteta pa je tako u razdoblju od četiri godine Zagreb svoj ukupni broj postelja povećao za 41 posto, od čega najviše u hostelima i privatnom smještaju.

Ako gledamo statistiku, Zagreb je itekako pokazao da ima esenciju atraktivne srednjoeuropske destinacije koja se, zbog njegova specifičnog položaja, predstavlja kroz mješavinu Mediterana i Srednje Europe, a koju je tržište tek sad počelo primjećivati. Dakle, Zagreb ima svoj prepoznatljiv okus te je u posljednjih nekoliko godina odigrao iznimno dobro podižući svoju prepoznatljivost kao nova gradska destinacija. Napravljeno je puno, no pravi test za Zagreb dolazi tek u sljedećim godinama.

Neki od najvažnijih čimbenika za još bolji razvoj turizma grada Zagreba su valoriziranje sveukupnih turističkih potencijala grada s obzirom na potencijalnu turističku potražnju, zatim unaprjeđenje postojećih i izrađivanje novih turističkih planova i programa i jačanje njihove učinkovitosti. Dalje bi trebalo jačati i inovirati marketinške aktivnosti za poticanje turističkog razvoja grada i zagrebačke županije, uvesti i provoditi sustavnu edukaciju i osposobljavanje ugostitelja i turističkih radnika i svih uključenih u turističke aktivnosti, unaprijediti kvalitetu i povećati smještajne kapacitete te unaprijediti suradnju u turizmu na području parkova prirode u zagrebačkoj županiji.

8. ZAKLJUČAK

Dio gostiju u Zagreb dolazi samo radi toga da bi upoznalo taj grad, odnosno da bi u njemu potrošilo dio svojeg slobodnog vremena i slobodnih sredstava. Nakon turističkog boravka u Zagrebu oni se vraćaju kući, dok druga polovica gostiju u Zagreb često dolazi iz poslovnih razloga pošto je Zagreb najsnažnije gospodarsko i poslovno središte Hrvatske ma da to ne znači da oni svoje slobodno vrijeme, što im ostaje od radnog dana, ne provode razgledavajući grad i uživajući u čarima koje Zagreb nudi. Budući da je Zagreb veliki prometni čvor, kroz njega prolazi ogroman broj turista kojima je odredište na hrvatskoj obali. Jedan dio njih zastat će na svom putovanju i upoznati glavni grad zemlje u kojoj rado ljetuje. U tom kontekstu Zagreb je nezaobilazan i u kružnim putovanjima stranih turista koji na svojim putovanjima kroz Hrvatsku nastoje vidjeti ono najreprezentativnije za našu zemlju. Uz to, Zagreb je vrlo često i u izletničkim programima hrvatskih učenika i studenata.

Može se zaključiti da se broj turista u Zagreb povećava i da najviše turističkih kretanja ostvaruju strani gosti. To su uglavnom gosti koji ne moraju prijeći veliki put da bi došli do Zagreba i gosti iz mnogoljudnih europskih i ponekih izvaneuropskih zemalja. Broj dolazaka i noćenja domaćih gostiju znatno je manji od onoga stranih gostiju i ne pokazuje gotovo nikakva kolebanja tijekom godine (manji je u ljetnim mjesecima).

Osim gospodarstva, goste privlače određeni sportski, kulturni ili koji drugi događaji kao što su međunarodni sportski susreti, koncerti svjetski poznatih izvođača ili atraktivne izložbe glasovitih umjetnika. Može se zaključiti da Zagreb, osim prirodnih i kulturnih znamenitosti, najviše turista privlači višednevnim manifestacijama kao što su In Music festival i Advent.

Turisti u Zagrebu najčešće upražnjavaju kulturno – povijesne sadržaje razgledavajući Gornji grad, Kaptol, Medvedgrad ili posjećujući pojedine atrakcije Donjeg grada i ostatka Zagreba poput parkova, muzeja, sportskih terena, kulturnih ustanova i drugo.

Dio uspjeha, kao i ostatak Hrvatske, Zagreb sasvim sigurno duguje i ulasku u Europsku uniju, čime je jedna relativno nepoznata srednjoeuropska državnica odjednom postala atraktivna turistička destinacija, ali i naporima u smjeru razvoja Zagreba kao „city break“ destinacije u koju se dolazi na najviše tri noćenja te u maksimalno četiri dana razgleda najbolje od njegove ponude. Narednih godina bi

trebalo graditi atrakcijsku priču grada inoviranjem postojeće ponude te stvaranjem novih razloga za dolazak. Eventi su dobra karta, ali ne mogu biti i jedina. Gotovo sva inovacija u kulturi u Zagrebu posljednjih godina dolazi iz privatnog, ali manje iz javnog sektora, što nije dobro jer je zagrebačka kulturna ponuda u tom smislu nedovoljno atraktivna. Zagreb dobiva sve više hotelskih soba što je pozitivan signal za investicijsku vrijednost grada, no treba napraviti iskorak i kroz urbanističku priču koja bi prekinula imidž naše destinacije kao jedine takve bez ozbiljno iskorištene povijesne gradske jezgre Gornjeg grada, bez života na rijeci kao i bez sekularnih trgova koji praktično ne postoje na turističkim mapama.

Slika 8.: Lokoti ljubavi na Gornjem gradu

Izvor: www.vecernji.hr, 05.09.2017.

Najdominantnije vrste turizma na Gornjem gradu su kulturno – povijesni turizam, glazbeni, filmski manifestacijski turizam te su sve popularniji noćni obilasci, odnosno ture po Gornjem gradu gdje se upoznaje povijesna i tajnovita strana glavnog grada. Najnovija turistička atrakcija na Gornjem gradu je već spomenuti tunel Grič, a turisti svakodnevno mogu posjetiti i razgledati sve gornjogradske trgove i povijesno – kulturne turističke atrakcije.

Međutim, ukoliko Zagreb računa s prihodom od turizma, svakako će morati poraditi na radnom vremenu muzeja (koji su vikendom poslijepodne zatvoreni), na odgovarajućem ponašanju vlasnika kućnih ljubimaca, na jačanju marketinških aktivnosti za poticanje razvoja Gornjeg grada kao drugo najposjećenije turističko odredište u gradu nakon Trga bana Josipa Jelačića, na eventualnoj obnovi pojedinih turističkih resursa, na povećanju smještajnih kapaciteta i ostalom.

POPIS LITERATURE

KNIJGE:

1. Bilen, M.: **Turizam i prostor**, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2006.
2. Buntak, F.: **Povijest Zagreba**, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1996.
3. Kuzmić, Z.: **Priča o gradu Zagrebu**, August Šenoa, Zagreb, 1990.

BROŠURE:

1. Promotivni tiskani materijal Turističke zajednice grada Zagreba: **Boje grada**, TZZ, Zagreb
2. Promotivni tiskani materijal Turističke zajednice grada Zagreba: **Korak po korak**, TZZ, Zagreb

INTERNET STRANICE:

1. Geografski položaj grada Zagreba: web.zpr.fer.hr, pristup: 16.07.2017.
2. Gornjogradske coprnice: www.zgc.hr, pristup 19.08.2017.
3. HrTurizam: Pričajte priče s nama: <http://hrturizam.hr>, pristup 12.08.2017.
4. Hrvatski povijesni portal: <http://povijest.net/kamenita-vrata/>, pristup 12.08.2017.
5. Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu, www.hnk.hr, pristup: 31.07.2017.
6. IN portal - Portal za osobe sa invaliditetom: www.in-portal.hr, pristup: 12.08.2017.
7. Medvednica.info: www.medvednica.info, pristup: 29.07.2017.
8. Muzej Mimara: www.mimara.hr, pristup: 31.07.2017.
9. Putovnica.net - Najbolji portal za sve one koji vole putovanja!: www.putovnica.net, pristup: 12.08.2017.
10. Sljeme - Medvednica: www.sljeme.hr, pristup: 29.07.2017.
11. Svjetski putnik - Mjesto za svako putovanje: www.svjetskiputnik.hr, pristup: 12.08.2017.
12. Tajne Griča: www.tajnegrica.hr, pristup 19.08.2017.
13. Turist plus: www.turistplus.hr, pristup 5.10.2017.

14. Turistička zajednica grada Zagreba: www.infozagreb.hr, pristup: 16.07.2017.
15. ZET - Javni prijevoz u Zagrebu: www.zet.hr, pristup: 16.07.2017.
16. Zoološki vrt grada Zagreba: <https://zoo.hr/>, pristup: 29.07.2017.
17. Žumberački vikarijat: www.zumberacki-vikarijat.com, pristup: 12.08.2017.

POPIS TABLICA

Tablica 1.: Spolna struktura stanovništva u gradu Zagrebu	5
Tablica 2.: Dobna struktura stanovništva u gradu Zagrebu	5
Tablica 3.: Deset gradova i općina s najvećim turističkim prometom u 2015. i 2016. godini	8
Tablica 4.: Klasifikacija prirodnih turističkih resursa	9
Tablica 5.: Dolasci i noćenja inozemnih turista u gradu Zagrebu u 2016. godini	30
Tablica 6.: Kapaciteti za smještaj turista prema vrstama objekta u 2016.godini	31
Tablica 7.: Dolasci i noćenja turista prema smještajnim objektima u 2016. godini	31
Tablica 8.: SWOT analiza grada Zagreba	33

POPIS ILUSTRACIJA

Slika 1.: Trg bana Josipa Jelačića	7
Slika 2.: Zagrebačka katedrala	13
Slika 3.: Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu	14
Slika 4.: Crkva svetog Marka	16
Slika 5.: Uspinjača	21
Slika 6.: Ulaz u tunel Grič s Mesničke ulice	22
Slika 7: Spomenik A. G. Matoša	28
Slika 8.: Lokoti ljubavi na Gornjem gradu	37